

HÁCHOVA SMRT VE VĚZENÍ

Prezident Hácha si nepřál nic jiného než pomoci národu přežít dobu nacistické okupace a na jejím konci předat svůj úřad Edvardu Benešovi. I když se pádu nacismu dožil jen ve stavu naprostého fyzického a psychického zhroucení, bylo mu ještě dopřáno, aby „v jedné z mála tehdejších svých světlých chvil“ jasně vyjádřil svůj postoj a svou „nanejvýš pozitivní reakci na konec války“.² Podle sdělení prezidentovy dcery historikovi Tomáši Pasákovi z roku 1986 přivítal Emil Hácha zprávu o porážce Německa slovy: „To je dobře, mělo to však přijít dřív. Já už tu dlouho nebudu. Pozdrav Benešovi. Má to tady, jako to měl předtím.“³

Posledními slovy mohl mít dr. Hácha na mysli lánský zámek, anebo i celé české země, které díky jeho postupu z 15. března 1939 a následujících let na rozdíl od nacisty obsazených území Polska, Jugoslávie či Sovětského svazu přečkaly válku relativně nedotčené. Evidentní skutečnost, že Čechy a Morava mohly okupaci „za podmínek protektorátního statutu přečkat ještě poměrně lépe, než by tomu bylo v případě bezprostřední německé okupační správy“,⁴ však Háchovi a jeho spolupracovníkům připisovali k dobru jen lidé doma,⁵ vůbec ne politici vracející se z exilu.

Vláda Národní fronty premiéra Zdeňka Fierlingera (formálně sociálního demokrata, ve skutečnosti „komunistického quislinga“)⁶ vydala po svém příchodu do Prahy dne 11. května 1945 pro-

² Junek, V.: *Emil Hácha: Muž, který obětoval vlastní čest. Fakta o životě a osudu nejspornější osobnosti českých moderních dějin*, Petrklíč, Praha 2013, s. 205–206.

³ Pasák, T.: *Emil Hácha (1938–1945)*, Rybka Publishers, Praha 2007, s. 340.

⁴ Formulace A. Henckeho (*Augenzeuge einer Tragödie. Diplomatenjahre in Prag 1936–1939*, Fides-Verlagsgesellschaft, München 1977, s. 298), který dále dodává, že sice český národ musel i tak v průběhu Hitlerovy éry přinést velké oběti na životech a statcích, ale že „mnohé pohromy – zbývalo jich ještě víc než dost – byly dále odvráceny nebo přece jen zmírněny osobností dr. Háchy“.

⁵ V době procesu s protektorátní vládou z roku 1946 docházely soudu protesty připomínající například to, že nikdo nemůže „tvrdit, že by nás nebyl potkal osud Varšavy či Bělehradu, že by nás nebyl potkal osud Poláků, Jihoslovanů a židů, kdyby nebylo Háchova bolestného odhodlání a zoufalé oběti“ (NA, f. NS, inv. č. 544, k. 35, sg. TNS 10/46, poř. č. 208, dopis č. 51).

⁶ Tímto způsobem Fierlingera charakterizoval Alfred Meissner, za první republiky

volání, ve kterém za úkol přítomné chvíle označila „nepřipustit, aby se republika vrátila do poměrů předmnichovských“. Namísto obnovení právního státu z doby meziválečné republiky nastupovaly „revoluční“ pořádky, ve vládním provolání vyjádřené výzvami občanům, aby zajistili „majetek Němců, zrádců a kolaborantů“, aby zatkli „ihned všechny, kdož zradili národ“ apod.⁷

Masové zatýkání nejen skutečných zrádců, ale i lidí za zrádce jen označených v té době již probíhalo. Ve skutečnosti zatýkání nevinných neskončilo s pádem nacismu, ale plynule pokračovalo dál. Duch předcházející éry jako by byl přítomen i v dikci zprávy ČTK ze 14. května, oznamující, že vláda bude „beze všech průtahů, bez kolísání a bez shovívavosti vůči komukoli“ postupovat proti osobám obviněným ze spolupráce s nepřítelem, z nichž mnohé už byly zatčeny. „Mezi zajištěnými jsou: dr. Emil Hácha, Richard Bienert, dr. Jindřich Kamenický, dr. Josef Kalfus, dr. Jaroslav Krejčí a Adolf Hrubý.“ Následovala další jména včetně dr. Popelky a dr. Klimenta.⁸

Všichni jmenovaní se nacházeli v pankrácké věznicí, která byla už krátce po odchodu nacistů a osvobození dosavadních vězňů přeplněna vězni novými. Mezi prvními se v ní ocitli dosavadní ministři Kalfus a Kamenický, kteří byli za Pražského povstání internováni na Hradě a poté, co „8. května Němci Hrad opustili a velení převzali povstalci, byli [...] znovu zajištěni, tentokrát českou policií“. Také Adolf Hrubý byl krátce po svém propuštění z nacistického vězení dne 12. května 1945 znovu zatčen u svého bratrance na Hanspaulce. Ve stejný den byl v Ládví zatčen i bývalý předseda vlády Krejčí a o den později byl ve svém bytě v ulici Na rybníčku znovu zatčen také jeho nástupce Bienert.⁹

jeden z nejvýznamnějších sociálnědemokratických politiků. Viz Feierabend, L. K.: *Politické vzpomínky III*. 2. upravené vyd., Atlantis, Brno 1996, s. 292.

⁷ Pražák, A.: *Politika a revoluce. Paměti*, Academia, Praha 2004, dok. č. 5, s. 228–229.

⁸ „Zajištění provinilců ve všech místech republiky. Hácha, Bienert, Krejčí mezi zajištěnými“, *Lidová demokracie*, roč. 1, č. 4, 15. 5. 1945, s. 1.

⁹ Tomášek, D. a Kvaček, R.: *Obžalována je vláda*, Themis, Praha 1999, s. 141. Pokud jde o zatčení dr. Krejčího, J. Tomeš („Odboj či přežití. Osudové dilema Jaroslava Krejčího“, *Dějiny a současnost*, roč. 21, 1999, č. 3, s. 30) na rozdíl od Tomáška a Kvačka uvádí, že nebyl zatčen ve své vile v Ládví, ale „ve svém bytě v bubenečské ulici Na Piavě“.

Z někdejších představitelů Háchovy kanceláře byl již 9. května na Hradě zatčen dr. Popelka.¹⁰ Příznačný průběh mělo zatčení dr. Klimenta, před jehož „upláchnutím“ kdysi z Londýna nesmyslně varoval Jan Masaryk. Kliment (ani nikdo jiný z háchovské politické reprezentace) na žádný útěk nepomýšlel a ještě 10. května naopak normálně úřadoval u Nejvyššího správního soudu. „Na druhý den dostal vzkaz, aby se dostavil na pražské policejní ředitelství, a bezprostředně tak učinil. Ve vězení zůstal patnáct let...“¹¹

Dr. Hácha, který při svém zdravotním stavu neměl na návrat z vězení sebemenší naději, byl zatčen o dva dny později, 13. května. Lánská obecní kronika uvádí, že v tento den „kolem 11. hod. dopoledne byl odvezen bývalý státní prez. dr. Emil Hácha z lánského zámku do vězeňské nemocnice na Pankráci v Praze“.¹²

Háchovo zatčení nebylo akcí nějakých radikálních revolucionářů, která by snad mohla prezidenta postihnout v době českých povstání na konci války, ale chladnokrevným aktem státníků vracejících se do obnoveného státu z exilu, kde předtím dělali (Eliškovými slovy) „revoluci na kanapi“. Bylo nařízeno ministrem vnitra Václavem Noskem, který za války patřil k vůdcům KSČ v Londýně. „Příkaz k zatčení měl červenou barvu a jeho realizací bylo pověřeno pražské policejní ředitelství“, konkrétně přednosta oddělení státní bezpečnosti dr. Rafael Engelmann.¹³

Podle výpovědi ošetřovatelek Milady Hájkové a Antonie Duškové, kterým bylo dr. Engelmannem povoleno, aby o dr. Háchu dál pečovaly i ve vězeňské nemocnici, do níž byly spolu s ním odvezeny sanitním autem, se Hácha „choval apaticky, nemluvil, neodpovídal a vůbec nereagoval nijakým způsobem“.¹⁴

¹⁰ Viz ABS, f. Zemský odbor bezpečnosti Praha, sg. 300-17-1, zpráva J. Hory z MV národnímu prokurátorovi z 15. 3. 1946, s. 1.

¹¹ Musil, M.: „Příběh Háchova politického sekretáře. Josef Kliment před Národním soudem roku 1947“, *Soudobé dějiny*, roč. 2, 1995, č. 4, s. 538.

¹² Výpis z lánské kroniky poskytnut autorovi kronikářkou Gabrielou Procházkovou 21. 11. 1994.

¹³ Pasák, T.: *Emil Hácha (1938–1945)*, Rybka Publishers, Praha 2007, s. 341.

¹⁴ ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sg. 305-633-3, protokoly s M. Hájkovou a A. Duškovou ze 4. 7. 1945.